Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 23 (3538) Варшава, 8 червня 2025 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Павла Лози

«Ми часто панікуємо. Бійці по-іншому сприймають ситуацію». с. 2

Шевченківський концерт у Мокрому. с. 5

«Українські біженці власним голосом про себе». с. 11

ISSN 027-8254
23
9 770027 825252

eprasa.pl 400122fa34

ТЕМА НОМЕРА

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

«Ми часто панікуємо. Бійці по-іншому сприймають ситуацію»

Докторка ОЛЬГА СОЛЯР – етнологиня з Перемишля, перекладачка, співзасновниця фонду «Магія Карпат», яка їздить з допомогою українським військовим на передову ще з 2014 року.

«Хлопці розуміють, що може бути з окупованими землями. Розуміють, коли маєш гангрену ноги, але можеш жити, то відрізаєш цю ногу», – говорить Ольга Соляр, з якою спілкуємося, зокрема, про її видану нещодавно книжку «Дике поле. Воєнна історія». У червні про героїв свого репортажу етнологиня та волонтерка розповідатиме у містах Західнопоморського та Поморського воєводств.

– 24. Це число сьогодні має одну асоціацію – війна. Проте воно, ймовірно, стало для тебе символічним. 24 лютого цього року президент Польщі відзначив тебе Золотим хрестом заслуги за допомогу населенню України під час війни. Тепер, 24 травня, ти отримала нагороду від фонду «POLCUL».

– Я навіть не звернула уваги. Але дійсно – 24 серпня 2024 року я теж отримала медаль «За сприяння обороні» від міністра оборони України Рустема Умєрова. Проте в мене одна асоціація з 24-м числом – початок повномасштабної війни.

– У своєму пості про останню нагороду, яку ти отримала «за діяльність на підтримку польсько-українського примирення та організацію допомоги для України, що воює», ти пишеш: «Робота за свободу без кремлівського батога, яка, парадоксально, досі триває». У чому парадокс?

– Нагороду «POLCUL» заснували в кінці 70-х років у Австралії для польських опозиціонерів, котрі дійсно воювали, щоб Польща стала незалежною. Цю нагороду на початку отримували люди, які творили «Солідарність», фактично воювали, щоб Польща вийшла з-під того московського чобота. І чому я написала «парадоксально»? Тому що я впевнена, що немає вільної Польщі без вільної України, Литви, Латвії, Білорусі й Естонії. Постійно йде боротьба в нашій частині Європи. Зараз продовжується ця ідея кінця 70-х. Бо, хоча Польща перебуває в ЄС і є демократичною, всі прекрасно розуміємо, яка загроза існує з боку росії й що ця країна може зробити.

– Двома тижнями раніше вийшла твоя книга «Дике поле». Був якийсь особливий момент, коли ти сказала: «Хочу, мушу написати»? Я знаю, що під твоїми дописами у фейсбуці люди також коментували, що тобі варто написати книгу.

– Те, що люди писали мені коментарі, напевно вплинуло на думку, що варто це зробити. Я думала про книжку й теж розуміла, що хочу та мушу її написати. Щоб написати книгу або зробити якусь важливу річ, мусиш відкласти на якийсь момент інші заняття. Тобі просто потрібно зосередитися. Я знайшла врешті час і сказала: «Тепер я буду писати». Серед моїх хлопців мені найкраще пишеться. Я не мушу робити перекладів й інших занять, які є в мене у Польщі.

– Чи можеш коротко сказати читачам тижневика, про що твоя книга?

– Це репортаж про перший рік повномасштабного вторгнення. Все починається весною, а закінчується взимку. У книзі показано життя одного підрозділу територіальної оборони (ТрО). Насправді показую, як батальйони були сформовані на початку повномасштабної війни і як вони функціонували значною мірою на власному ентузіазмі. Часто з дуже поганим забезпеченням, але з величезним бажанням воювати та захищати свою країну. І я мала можливість бути всередині такого батальйону. Використала свої інструменти антропологині, щоб спостерігати за процесом. Я була таким трішки іншим волонтером, порівняно з пересічним, бо не тільки привозила, але теж жила з хлопцями. Не день, не два, не три, але тижнями. Завдяки тому могла спостерігати все зсередини, бути учасником. І насправді ця книга – запис їхньої боротьби з москалями.

– Говориш «мої хлопці». Чому?

– Часто люди їздять до різних бригад. А є такі, які сильно прив'язуються до конкретних підрозділів. Я зв'язалася з 231-м окремим батальйоном ЗСУ 128-ї окремої бригади ТрО «Дике поле». Фактично, це мої хлопці. Якщо ти живеш в одній хаті, рано встаєш, ви робите каву, живете кілька тижнів разом, то для тебе це вже не просто якісь там люди. Це як жити в гуртожитку в одній кімнаті з кількома особами. Вони стають тобі близькі. Ми нормально там взаємодіємо. Я вмію й посваритися, і дискутувати, й святкувати свята, спільно переживати. Це насправді мої хлопці, вони стали моєю сім'єю. Думаю: для багатьох із них я теж близька людина. Навіть ті, які демобілізувалися, зв'язуються зі мною, пишуть, що мають потребу поговорити. Дуже приємно, що довіряють мені. На війні твориться справжнє побратимство. Вони мої побратими, я їхня посестра. Ми шануємо одне одного. Це мої хлопці.

– Твої хлопці, певно, стежать за новинами. Тому вони бачать, хто, наприклад, не хоче їх озброювати, позицію Трампа, розмови з путіним. Як такі, часто песимістичні, повідомлення впливають на їхній моральний дух?

– Людина має обмежену здатність пропускати через себе негативну інформацію. Коли відбувається щось

eprasa.pl 400122fa34

дуже негативне у світі, думаю, хлопці вже не мають сили сприймати негатив. Уяви, що працюєш дуже тяжко зранку до пізнього вечора на «господарці». Встаєш о 5-й рано, лягаєш о 22-й. Часто вже не матимеш сил брати телефон, читати. Якщо є позитивні новини, вони серед хлопців дуже швидко розходяться. Зазвичай кажуть: «Ми своє так чи інакше мусимо зробити, а що там далі – побачимо».

Багато хлопців, і я це помітила, не панікують. Це дуже часто ми, в тилу, починаємо переживати, бо, наприклад, Трамп сказав те чи інше. Війна навчила багатьох військових спокійно сприймати ситуацію. Найкраще, що може бути – не панікувати. Зокрема, щодо новин, які надходять.

– Ти колись казала про твоїх хлопців з Луганщини, села яких, хати, рідні лишилися під окупацією. Чого вони зараз хочуть?

– Вони реалісти. Звичайно, що кожен хоче повернути свій дім. І це мрія. Але коли розумієш, яка є ситуація, розумієш, що маєш гангрену ноги, але можеш жити, то відрізаєш цю ногу. Треба бути ідіотом, щоб хотіти жити, маючи ногу з гангреною. Хлопці зважають на ситуацію, і для них пріоритетом є державність України. Основне для них – рух України на захід, щоб була незалежною від москви, врешті-решт увійшла до ЄС, до НАТО. Звичайно, вони скучають за своїм. Цей сум живе глибоко в їхніх душах. Ми навіть не можемо собі уявити, що значить втратити майже все. Бо вони вже не можуть повернутися до своєї хати.

– А їхні сім'ї? Ти під час презентації книжки у Народному домі у Перемишлі казала, що деякі не будуть уже мати сімей. Навіть ті, жінки яких чи діти виїхали, наприклад, у Польщу.

– Так воно є. До того ж не будуть мати сімей ті, котрі не вивезли їх з окупованої території. Буває, жінка знайшла когось іншого й лишилася там. Хтось не буде вже мати батька й мами або дідів, які залишилися на окупованій території й там за цей час померли. Можливо, уже ніколи не відвідає їхніх могил. Я не знаю особисто жодного хлопця, хто зміг вивезти всіх членів сім'ї. Завжди хтось з родини там залишався. Тобто вже ця сім'я ніколи не буде повною. Насправді розколи в родинах почалися вже у 2014 році, тому що багато хто з членів сімей добровольців працював у росії та не хотів вернутися додому. Біда родин зі східної України в тому, що там сталося дуже багато внутрішнього розколу в сім'ях.

– Спитаю так: що тебе тягне на війну – люди, простір, степ, про який теж пишеш у книзі?

– Пріоритет – допомагати. Незмінно вважаю, що найбільш ефективна і має найбільше сенсу допомога, доставлена прямо в руки. Розумію, що не всі мають таку можливість поїхати, як я. А що ще тягне? Вважаю, що Україна – прекрасна, степ – фантастичний і краєвиди – інші, ніж Галичина чи Помор'я. І, звичайно, тому мене теж туди тягне.

– Коли розмовляв з тобою для «Нашого слова» у серпні 2022 року, ти казала: «Давайте допоможемо так, щоб їм не довелося думати про зиму». Що тепер скажеш?

– Я не знаю, що далі буде з війною. Не маю поняття. Я живу завданнями й знаю, що я можу допомогти. Сьогодні можу сказати, що будь-які медичні прилади завжди будуть потрібні. Гроші на дрони та батареї до них завжди

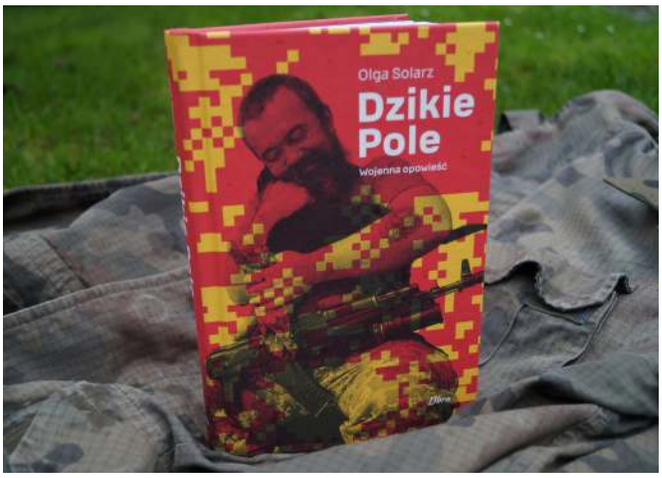

будуть потрібні. Машини, запчастини до них – це все нескінченно можна возити, аж до кінця війни.

– Нескінченно. Саме так. Припустімо, що вирішиш написати про чергових своїх хлопців. Не боїшся, що ці людські історії ніколи в тебе не закінчаться?

– У мене є плани описати те, в чому я брала участь. Хотіла б описати 2023 рік. Він був особливий і своєрідно переломний також у емоційному плані. Коли Захід натискав, щоб був контрнаступ, а Україна не була до кінця підготовлена. Теж москалі тоді відпрацювали урок. Тому цей контрнаступ у червні 2023 року не був, на жаль, таким, як всі сподівалися. І це теж змінило хлопців. Можливо, вдасться написати про 2024 і 2025 роки. Це може буде одна або дві книжки. Але точно ця воєнна історія не буде нескінченною. Все-таки думаю: війна закінчиться.

– Гадаю, кожен хотів би, щоб закінченням твоєї книги була...

– ...перемога. Питання – що є перемогою? Я вважаю, що Україна вже перемогла. Вона зберегла свою державність, зміцнилась. Велика частина суспільства остаточно зрозуміла, що москаль – це ворог і що з москалем ніколи не по дорозі. Свобода будується на крові, й Україна мусила пройти цей етап. ●

BYTÓW	BIBLIOTEKA MIEJSKA ul. Zamkowa 2	12 czerwca godzina 17
BIAŁY BÓR	I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE im. Tarasa Szewczenki ul. Dworcowa 25	13 czerwca godzina 18
GDAŃSK	EUROPEJSKIE CENTRUM SOLIDARNOŚCI plac Solidarności 1	14 czerwca godzina 16
SŁUPSK	SIEDZIBA ZUwP W SŁUPSKU sala pod cerkwią greckokatolicką ul. Jaracza 6a	15 czerwca godzina 11:30
CZŁUCHÓW	MUZEUM REGIONALNE ul. Kościelna 8	16 czerwca godzina 18
CZŁUCHÓW	ZESPÓŁ SZKÓŁ SPOŁECZNYCH STO im. Jana Nowaka - Jeziorańskiego ul. Jana III Sobieskiego 7A	17czerwca godzina 10
LĘBORK	MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA ul. Armii Krajowej 16	17czerwca godzina 17
KOSZALIN	KOSZALIŃSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA placu Polonii 1	18czerwca godzina 17
SZCZECIN	KSIĄŻNICA POMORSKA sala Zbigniewa Herberta ul. Podgórna 15/16	23czerwca godzina 18
STARGARD	KSIĄŻNICA STARGARDZKA ul. Mieszka I 1	24czerwca godzina 17

eprasa.pl 400122fa34

ПОДІЇ

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

Нацменшини зустрілися з вармінсько-мазурським маршалком

Зустріч із Марціном Кухцінським відбулася в межах відзначення Всесвітнього дня культурного розмаїття. Представники національних меншин скористалися нагодою, щоб подякувати за постійну підтримку.

Зокрема, про це говорила Наталія Сич, заступниця голови Ольштинського відділу Об'єднання українців у Польщі: «Наші потреби постійно зростають, але якось даємо собі раду. Найважливіше, що на нашій малій батьківщині, яку ми творимо разом, відчуваємо безпеку і вашу допомогу». Своєю чергою Анна Фаранчук від імені товариства «Парафіяльна зала» подякувала за підтримку цьогорічного Парафіяльного великоднього ярмарку «Під егідою писанок». Директорка української школи в Ґурові-Ілавецькому Марія Ольга Сич наголосила, що важливим майданчиком для розв'язання проблем меншинних громад є сеймикова комісія у справах національних меншин. Подякувавши за відкритість влади, вона підкреслила, що такий підхід дозволяє місцевим українцям почуватися впевнено та відкрито, а це, за її словами, «розвіює демонів» непорозуміння між українцями та поляками. Українські лідери також зазначили, що громада Ольштина потребує власного осередку – домівки – і звернулися до маршалка з проханням підтримати цю ініціативу. У відповідь отримали запевнення, що можливі варіанти буде розглянуто.

Маршалок Марцін Кухцінський та голова сеймикової комісії у справах нацменшин Ярослав Слома

На важливість цієї зустрічі вказав і голова Ельблонзького відділу ОУП Мирослав Притула. «З боку маршалківського управління я бачу велике розуміння того, що відбувається навколо нашої громади та що може відбуватися у зв'язку з присутністю громадян України в регіоні», – зауважив він.

Підсумовуючи зустріч, маршалок Марцін Кухцінський подякував лідерам меншин, які поділилися своїм досвідом. Він задоволений тим, що представники меншинних громад активно користуються коштами, котрі воєводське управління виділяє на їхні проєкти. «Ми обговорювали, як зробити ці процеси ще ефективнішими», – зазначив маршалок, запевнивши, що воєводство надалі підтримуватиме багатокультурність, адже це величезна «додана вартість» для регіону.

У межах зустрічі лідери також вказали на випадки антиукраїнської діяльності у воєводстві та звернулися до маршалківського управління з проханням стежити за такими ситуаціями й реагувати у разі потреби. ●

Григорій СПОДАРИК

«Східний щит» будують на основі українського досвіду

Розбудова польської оборонної системи «Східний щит» на кордоні з росією та Білоруссю базується на воєнному досвіді України. Саме уроки, винесені з російського вторгнення до східного сусіда, сьогодні формують концепцію безпеки Польщі.

Про це журналістам говорили представники польської армії у місцевості Рутка, що розташована в Кентшинському повіті на кордоні з росією. Саме тут триває інтенсивна розбудова інженерної інфраструктури в рамах програми «Східний щит». Важливу роль у плануванні робіт відіграє досвід України, яка вже понад три роки протистоїть повномасштабній російській агресії. Присутній на місці генерал армії Станіслав Чоснек підкреслив важливість запланових дій та оборонної підготовки. «Кожна держава, що поважає себе, а Польща є такою державою, має свої плани оборонної підготовки. Тому місцевість Рутка є черговим етапом розбудови „Східного щита"», – зазначив він.

Не лише планування, але й побудова укріплень відбувається за зразком рішень, застосованих українською армією. Як пояснив генерал дивізії Марек Вавжиняк, начальник управління військової інженерії Головного командування, кожне укріплення повинне бути захищене вогнем – саме цього Польща навчилася, вивчаючи війну в Україні. «Ми цілковито усвідомлюємо, що кожна перешкода є лише бар'єром, якщо вона не охороняється. У розробці планів ми використовуємо досвід України, й не лише її», – наголосив військовий. У межах будівництва поряд із загородженнями та укриттями створюють вогневі позиції, схованки для солдатів й інфраструктуру для підтримки бойової техніки.

Програма «Східний щит» охоплює понад 800 кілометрів вздовж східного кордону Польщі з росією та Білоруссю. Окрім інженерних укріплень, проєкт передбачає побудову систем розвідки, виявлення загроз, складів, логістичних вузлів, оперативних баз та антидронових систем – ключових елементів сучасного поля бою, що демонструє війна в Україні.

Першу ділянку польська армія збудувала наприкінці листопада минулого року в районі села Домбрувка у ґміні Будри. Зараз зводять наступні частини, зокрема в Рутці, з метою стримування потенційного агресора. Польща, хоч і не перебуває у стані війни, вже сьогодні робить головний висновок з українського досвіду: підготовка – це основа виживання. ●

eprasa.pl 400122fa34

Мирослав ФАЛЬ
Фото надав автор статті

Шевченківський концерт у Мокрому

25 травня в залі Дому пожежника в селі Мокре відбувся шевченківський концерт, організований Сяніцьким відділом Об'єднання українців у Польщі та гуртком у Мокрому. Захід розпочався піснею на слова Тараса Григоровича Шевченка «Реве та стогне Дніпр широкий» у виконанні ансамблю пісні й танцю «Ослав'яни». Це одна з найвідоміших поезій Тараса, що стала символом боротьби, сили духу й любові до України.

Вечір, присвячений світлій пам'яті Тараса Шевченка з нагоди його перепоховання, відкрив голова Сяніцького відділу ОУП Мирослав Фаль. Привітавши численну публіку, він попросив вшанувати хвилиною мовчання всіх загиблих у російсько-українській війні: «Вічна пам'ять українським Героям! Військовим, медикам, волонтерам, діткам та всім цивільним українцям, життя яких забрала московсько-українська війна».

Голова Сяніцького відділу коротко нагадав, як було викопано домовину Кобзаря 8 травня 1861 року, та про її шлях на Чернечу гору в Каневі. Закінчив він словами Григорія Честахівського: «Винесли гроб, поклали на козацький віз, накрили червоною китайкою. Замість волів впрягся люд хрещений, і повезли діти свого батька, що повернувся з далекого краю до свого дому».

Ведучі, Наталія та Іван Довгалюки, запросили до слова Анну Фаль, вчительку рідної мови у міжшкільному пункті навчання в Сяноці. Вона розповіла про світове значення творчості Тараса Шевченка, геніальну поетичну обдарованість митця та символічність великого Кобзаря у житті кожного українця: «Нас просто не існує без нього: Україна – це Шевченко, Шевченко – це Україна».

Анна Фаль звернула увагу на мотив мрії про світле майбутнє у творах великого поета. Саме віра в майбутнє і надія допомогли йому в скрутні часи, тому що доки живе надія, людину ніщо не може зламати. Це дуже актуально в сучасних обставинах нашої рідної неньки – України.

Далі на сцені виступили учні з Мокрого і Сянока під керівництвом вчительок Мажени Онишканич і Анни Фаль. Діти продекламували кілька творів Кобзаря та виконали пісні «Поклін тобі, Тарасе», «Тече вода», «Садок вишневий», «Спи, наш Тарасе, спи тихо, спокійно».

Творчість Шевченка презентував також ансамбль «Сьпіванка» з Мокрого. Це відомий гурт не тільки на Сяніччині, але й у всій Польщі та за її межами – в Україні або Румунії. Керівницею ансамблю є Марія Білас, художньою керівницею – Маріанна Яра. У виконанні «Сьпіванки» прозвучала поема «Лілея» та пісні «Тополя», «Летить галка», «Така її доля».

Глядачі тепло прийняли гурт «Мелодія» з Перемишля, яким керує Наталія Шелест. До ансамблю належать вчителі Комплексу загальноосвітніх шкіл № 2 імені Маркіяна Шашкевича в Перемишлі. Разом з ними виступила також учениця Вікторія Мігулька.

Гурт «Лем Ми» з Команчі, на чолі з керівницею Анною Мацко та художньою керівницею Маріанною Ярою, презентував поему «Утоплена» та пісні «Ой, у полі...», «У перетику», «Вітер з гаєм розмовляє...».

На сцені у Мокрому, вже не вперше, з'явилися молоді виконавці з України: Тетяна Сцібайло, Настя Павлюк, Роман Сцібайло, які змушені були покинути рідні домівки три роки тому. Вони надалі намагаються бути корисними для української культури.

Наприкінці події на сцену повернувся ансамбль пісні й танцю «Ослав'яни», виконавши ще п'ять композицій: «Зоре моя вечірняя», «Зацвіла в долині», «Ой, чого ж ти почорніло, зелене поле», «Ой, літа орел». Традиційно завершили вечірній концерт твором «Заповіт», який заспівали спільно з усіма глядачами.

На кожному творчому вечорі у Мокрому проводять збір коштів на потреби ЗСУ. Присутні мали можливість придбати картини двох художників: Мирослава Гаврильця з Мокрого та юного Романа Сцібайла з України. Кошти за продані твори вони передають на допомогу Україні через фонд «ОПІР» у Львові, з яким співпрацюють.

Після концерту всіх запросили на почастунок, приготований Гуртком сільських господинь у Мокрому.

Нагадаємо, що це другий концерт на Сяніччині в цьому році, присвячений пам'яті великого Кобзаря. Перший відбувся 2 березня в Команчі. ●

eprasa.pl 400122fa34

ПОДІЇ ТИЖНЯ

Підготувала **Тетяна ДАНЮЧЕНКО**

Продовження перемовин в Стамбулі

2 червня українська делегація, котру, як і в попередній делегації, очолює міністр оборони Рустем Умєров, прибула до Стамбула на другий раунд переговорів із російською делегацією.

Про те, що москва пропонує провести наступний раунд перемовин, повідомив міністр закордонних справ росії Сергій Лавров. Він заявив, що росія розробила меморандум, який викладає її позицію «з усіх аспектів надійного подолання першопричин» війни. Із заяв Лаврова випливало також, що рф відмовляється від продовження переговорів з Україною у Швейцарії та Ватикані (тому що, за його словами, для зустрічі «двох православних країн» це місце не підходить) – місць, запропонованих і погоджених західними державами.

Перед зустріччю росія не передавала українській стороні своїх пропозицій щодо припинення вогню. Президент Зеленський заявляв, що ані Україна, ані її партнери не мають чіткої інформації про те, що росіяни мають намір запропонувати на переговорах у Стамбулі. Зі свого боку він сказав про очікування України: «Перше – повне й безумовне припинення вогню. Друге – звільнення полонених. Третє – повернення викрадених дітей. І, щоб встановити надійний і тривалий мир та гарантувати безпеку, – готувати зустріч на найвищому рівні».

Міністр оборони Рустем Умєров зазначив, що Київ передав російській стороні свою позицію щодо припинення вогню. «Ми підтверджуємо готовність України до повного та безумовного припинення вогню та подальшої дипломатичної роботи. Ми не проти зустрічей з росіянами і очікуємо їхній „меморандум", щоб зустріч була не пустою та могла реально наблизити завершення війни», – сказав він.

Операція «Павутиння» – пошкоджені десятки російських літаків

1 червня у росії відбулась серія ударів по російській авіації щонайменше на чотирьох аеродромах – «Бєлая», «Дягілєво», «Оленья» та «Іваново». В результаті чого були уражені десятки літаків, зокрема стратегічні бомбардувальники, які є частиною ядерної тріади рф. За даними української сторони, мова йде про 41 літак, серед них, зокрема, А-50, Ту-95 та Ту-22 М3.

Це – наслідки проведеної Службою безпеки України спецоперації під назвою «Павутиння». Контролював хід операції президент України Володимир Зеленський, а реалізовував задум очільник СБУ Василь Малюк.

«Абсолютно блискучий результат. Самостійний результат України. Рік, шість місяців і дев'ять днів від початку планування до ефективної реалізації. Найбільш далекобійна наша операція. Наших людей, які готували операцію, вчасно вивели з російської території», – зазначив Зеленський.

Василь Малюк
Фото з фейсбук-сторінки СБУ

Українські БПЛА вилітали просто з припаркованих недалеко аеродромів фур. Операція була надскладною з логістичної точки зору. СБУ спочатку переправила до росії FPV-дрони, а згодом – мобільні будиночки. Пізніше на території рф дрони були заховані під дахи будиночків, розміщених вже на вантажних авто. В потрібний момент дахи будинків дистанційно відкрили, дрони полетіли вражати російські бомбардувальники.

«Найцікавіше – і вже зараз це можна говорити публічно – „офіс" нашої операції на території росії знаходився безпосередньо поруч з управлінням ФСБ росії в одній з їхніх областей, – повідомив український президент. – Загалом в операції було використано 117 дронів. І відповідна кількість операторів дронів працювала. Уражено 34 відсотки стратегічних носіїв крилатих ракет на аеродромах базування. Діяли наші люди на території різних російських регіонів – у трьох часових поясах. І наших людей напередодні операції з території росії вивели, зараз вони в безпеці – ті, хто нам допомагав. Дійсно приємно, коли речі, які санкціонував ще рік і 6 місяців тому, працюють і забирають у росіян більше 40 одиниць стратегічної авіації. Продовжимо цю роботу».

СБУ оцінює вартість ураженої 1 червня стратегічної авіації ворога на аеродромах рф у 7 мільярдів доларів США.

Міністерство оборони росії підтвердило атаку з використанням FPV-дронів на військові аеродроми в п'яти регіонах – у відомстві звинуватили в атаці «київський режим». Зазначається, що під удар потрапили аеродроми в Мурманській, Іркутській, Івановській, Рязанській та Амурській областях. У трьох з них – Івановській, Рязанській та Амурській – нібито атаки були відбиті. Натомість у Мурманській та Іркутській областях внаслідок запуску дронів, як стверджують у російському Міноборони, відбулося займання кількох одиниць авіаційної техніки. Пожежі нібито були ліквідовані, жертв серед особового складу та цивільних немає. Також у відомстві заявили про затримання кількох учасників теракту, однак жодних подробиць про їхні особи чи приналежність не оприлюднили.

Атаки росії, відставка Драпатого

Кількість дронів в атаках росії по території України постійно збільшується. Так, в ніч з 31 травня на 1 червня росія атакувала Україну рекордними 479 засобами повітряного нападу. ППО знищила 3 крилаті ракети ворога та 210 дронів, 172 БпЛА – локаційно втрачені. Зафіксовано

eprasa.pl 400122fa34

влучання засобів повітряного нападу противника у 18 локаціях.

Того ж дня російські війська завдали ракетного удару по навчальному підрозділу Сухопутних військ ЗСУ. Відомо про щонайменше 12 загиблих та понад 60 поранених. «На момент оголошення повітряної тривоги весь особовий склад перебував в укриттях, крім тих, хто можливо не встиг до них дістатись. Попередньо відомо, що це був "Іскандер", але остаточні дані будуть, коли місце удару буде досліджене експертами, – повідомив речник Сухопутних військ ЗСУ Віталій Саранцев. – Наголошуємо, що жодних шикувань чи масових зборів особового складу не проводилося. Після оголошення сигналу повітряної тривоги більшість особового складу перебувала в укриттях».

Через трагедію на 239-му полігоні командувач Сухопутних військ Збройних Сил України Михайло Драпатий подав рапорт про відставку.

Польський президент нагородив Буданова і Скібіцького

Анджей Дуда нагородив начальника Головного управління розвідки Міністерства оборони України генерал-лейтенанта Кирила Буданова Золотим офіцерським хрестом ордена «За заслуги перед Польщею» – однією з найвищих державних нагород, яку можуть отримати громадяни іноземних держав.

Від імені президента Польщі нагороди вручив заступник голови Агентства розвідки Республіки Польща полковник Домінік Дуда. Під час вручення він підкреслив важливість польсько-українського партнерства в умовах війни росії проти України.

За словами польського керівництва, внесок української воєнної розвідки у протидію російській агресії є вагомим чинником у забезпеченні безпеки всього європейського континенту.

Також Кавалерським хрестом ордена «За заслуги перед Польщею» Дуда відзначив заступника начальника ГУР МО України генерал-майора Вадима Скібіцького.

Нагадаємо, орден «За заслуги перед Польщею» присуджується іноземцям, які зробили особливий внесок у розвиток добросусідських відносин та міжнародного партнерства. Серед тих, хто раніше був нагороджений цією відзнакою, – колишній президент США Рональд Рейган, держсекретар Генрі Кіссінджер, генсек ООН Антоніу Гутерреш і колишній очільник НАТО Андерс Фог Расмуссен.

Коаліція дронів виділяє 2,75 мільярда євро

Міністр оборони Латвії Андріс Спрудс оголосив під час міжнародного саміту коаліції дронів в Ризі, що Туреччина та Бельгія висловили намір приєднатися до цієї коаліції. А держави-учасниці коаліції зобов'язалися виділити 2,75 мільярда євро цього року на підтримку України.

Також Спрудс додав, що країни-учасниці коаліції зробили спільний внесок у розмірі близько 180 млн євро до спільного фонду закупівель безпілотників під керівництвом Британії. Фонд призначений для централізованих закупівель безпілотних технологій разом з національними заходами підтримки кожної країни-члена коаліції.

У 2025 році Латвія планує виділити 20 млн євро на закупівлю безпілотників, ще 10 млн євро виділять на проєкти співпраці між латвійськими та українськими підприємствами в рамках коаліції. Торік Латвія також виділила 20 млн євро на підтримку України, надавши майже 5 тисяч бойових безпілотників.

З моменту створення коаліції дронів країни-члени надали Україні значну підтримку – лише у 2024 році вона сягнула 1,8 млрд євро. У 2025 році на підтримку України планується виділити загалом 2,75 млрд євро.

З приєднанням Бельгії та Туреччини коаліція дронів налічуватиме 20 країн.

«Книжковий арсенал»

Фото з фейсбук-сторінки «Книжкового арсеналу»

З 29 травня по 1 червня в Києві в Мистецькому арсеналі традиційно пройшов XIII Міжнародний фестиваль «Книжковий арсенал», до програми якого увійшло понад 200 подій.

Фокус-тема «Все між нами – переклад» була представлена 10 подіями. Перша з них і відкрила фестиваль – дискусія «Усе між нами – переклад: інтро. Between No Limits / поміж без меж».

Традиційно на «Книжковому арсеналі» представили літературну і професійну програми, а також програму для дітей та підлітків. Професійна програма продовжила співпрацю з іноземними видавцями і перекладачами через вже щорічну The Book Arsenal Fellowship Program. Окрім лекцій та дискусій у програмі представили майстер-класи та воркшопи для дорослих.

Цьогоріч на «Книжковому арсеналі» було і кілька спеціальних програм. Серед них й окремі події «про і для» підлітків із гаслом «Інтерпретація однозначного».

«Одна з подій – читання текстів, представлятиме результат нашої творчої роботи у рамках Літературної лабораторії. Для відвідувачів, які хочуть проявити творчий потенціал, відбудуться два воркшопи – з колажування та письма. У програмі також будуть розмови про ментальне здоров'я, проблематику контенту для підлітків і пошуки свого місця у книжковій сфері», – пояснюють організатори програми.

Власну програму представив і Український ПЕН – під назвою «Кардіограма перекладу», в рамках якої переклад показали елементом культурної дипломатії, а також презентували документальну книжку загиблої Вікторії Амеліної.

eprasa.pl 400122fa34

АНАЛІТИКА

Григорій СПОДАРИК

Документи й стратегії з розвитку меншинних мов є, але погано працюють

Європейська хартія регіональних мов або мов меншин та державні стратегії їхнього розвитку в теорії мають дати захист, але на практиці залишаються малоефективними. Такі оцінки можна було почути на засіданні Сеймової комісії нацменшин, де обговорювали ці документи.

Головна проблема – освіта

Інформацію про хартію регіональних мов або мов меншин представила Катажина Ковнацька з Міністерства внутрішніх справ і адміністрації. Матеріали базувалися на четвертому звіті Комітету експертів Ради Європи за 2017-2021 роки. Однією з головних проблем, вказаних у документі, була освіта, зокрема вивчення німецької мови як меншинної. Нагадаємо, що попередня влада незаконно ввела скорочення годин на її викладання, тому одним із перших рішень нової міністерки освіти у 2024 році стало повернення тригодинного навчання німецької мови. Керуючись рекомендаціями звіту, запроваджено також рішення про те, що для дитсадків та шкіл достатньо заяв семи учнів або їхніх опікунів, щоб діти могли вивчати меншинну мову. У такому випадку керівництво навчального закладу зобов'язане забезпечити кваліфікованих вчителів. Інше зауваження стосувалося підготовки педагогів. З огляду на це у 2019 році з'явилося зобов'язання для освітніх кураторій ввести методичну підтримку для вчителів мов меншин. Комітет також рекомендував посилити зусилля для підвищення обізнаності суспільства та формування толерантного ставлення до меншинних мов. У відповідь на це у квітні 2024 року створено Інститут мовного різноманіття, завданням якого є популяризація багатомовності, підтримка мовних прав, поширення знань про культури та мови нацменшин. Уже в першій половині 2024 року установа провела конкурс проєктів, де підтримку отримали ініціативи, пов'язані з лемківською та кашубською мовами. Наступні рекомендації стосувалися використання мов меншин у офіційних назвах місцевостей та об'єктів, а також розширення присутності мов меншин у медіа. У представленому повідомленні було наведено перелік передач та програм Польського телебачення й Польського радіо, присвячених меншинним мовам. Крім цього, у 2023-2025 роках виділено майже 2 мільйони злотих на підтримку медіапроєктів (зокрема подкастів), створених самими меншинами. У питанні підручників Катажина Ковнацька наголосила, що більшість із них розробляють у співпраці з представниками меншин, а їхнє фінансування здійснюється з державного бюджету.

Нові звіти – старі проблеми

Попри здійснені кроки, комітет зазначає, що перед Польщею залишаються суттєві виклики щодо повного впровадження хартії. Необхідні системні рішення, більша гнучкість, краща підготовка кадрів та зміцнення суспільної підтримки для мовного різноманіття.

Григорій Купріянович, співголова Спільної комісії уряду та національних й етнічних меншин, під час засідання наголосив на необхідності змінити державну політику у сфері захисту меншинних мов. За його словами, хартія – не лише набір приписів, а й певне бачення захисту мов, які не є офіційними мовами держави. На думку Григорія Купріяновича, незважаючи на те, що Польща ратифікувала цей документ багато років тому, його положення не виконують належним чином. Він зауважив, що польська держава взяла на себе дуже широкі зобов'язання, але реалізація деяких із них виявилася складною на практиці.

«Хартія є частиною польського правового порядку вже багато років. Готуються нові звіти. Але, на жаль, меншини часто змушені повторювати ті самі зауваження що й у попередніх випадках, бо ситуація не змінюється на краще», – заявив Григорій Купріянович. Він також підкреслив, що використання меншинних мов у країні постійно скорочується. Позитивно оцінив створення Інституту мовного різноманіття, однак зазначив, що заходи на підтримку мов меншин не повинні зводитися лише до фінансування проєктів. «Йдеться також про певну філософію, формування суспільної свідомості, а також свідомості представників державної й місцевої влади, бо без цього носії мов меншин змушені самостійно боротися за їхнє виживання», – підсумував він.

Пропозиції Григорія Купріяновича підтримав професор Томаш Віхеркевич, директор Інституту мовного різноманіття. Він зауважив, що ще кілька років тому точилася дискусія щодо хартії, однак з часом – попри подальші звіти Комітету експертів – дискусія згасла. Це сталося насамперед через те, що центральна влада Польщі недостатньою мірою брала до уваги висновки та рекомендації, викладені у цих звітах. На його думку, необхідно знову розпочати кампанію з популяризації знань про Європейську хартію як у середовищах національних меншин, де нові покоління часто не розуміють потенціалу цього інструменту, так і серед представників більшості суспільства.

Своєю чергою Ришард Ґалла, уповноважений маршалка Сейму у справах нацменшин, порушив питання представництва у програмних радах державного радіо і телебачення. Він звернув увагу, що, хоча існують певні законодавчі розбіжності, ніщо не заважає вже зараз вжити заходів для забезпечення участі представників меншин у таких органах, особливо в регіонах, де проживають меншинні спільноти.

Нереалізована стратегія

На цьому ж засіданні обговорили й реалізацію стратегій розвитку освіти меншин у Польщі. Інформацію представив заступник директора департаменту загальної освіти у Міністерстві національної освіти Томаш Ґловацький. На сьогодні розроблено чотири стратегії для меншин: литовської, німецької, української (у 2011 році) та білоруської. У роботі над ними завжди брали участь представники цих громад. Кожна стратегія передбачала механізм моніторингу її реалізації, зазвичай у формі щорічних

eprasa.pl 400122fa34

перевірок. Остання така зустріч відбулася у 2016 році й стосувалася освіти української меншини. Тому не дивно, що багато аспектів, включно зі статистичними даними, застаріли. Якщо йдеться про ключові проблеми, то у стратегіях ще з кінця 1990-х років було вказано на проблему демографії, питання фінансування, доступу до підручників та підготовки вчителів. Завдяки відновленню роботи підкомісії з питань освіти в рамах Спільної комісії уряду та нацменшин вже є конкретні результати. Зокрема, опубліковано розпорядження щодо терміну подачі заяв, а також планується звільнення учнів, які вчать мову меншини, від обов'язкового вивчення другої іноземної мови в 7-8 класах початкової школи. Тут голос також взяв Григорій Купріянович. Він звернув увагу на функціонування шкіл меншин та специфіку навчання у випадку розпорошених меншин, де освіту організовано в міжшкільних групах. Співголова комісії підкреслив, що стратегії стали важливими документами для меншинних громад, але їхня реалізація залишає бажати кращого. Моніторинг стратегій був слабким, а багато проблем, зазначених у них, залишилися нерозв'язаними. Григорій Купріянович зазначив теж, що в останні роки виникли нові проблеми, як обмеження в навчанні мов меншин (наприклад, німецької) та підрив правових основ існування меншинних шкіл. Він закликав до системної освітньої реформи, разом зі створенням нових стратегій розвитку освіти для окремих меншин та зміцненням інституційного моніторингу.

Засудили ненависть до меншин

У ході цього засідання комісія прийняла також позицію, в якій однозначно засуджує слова Ґжеґожа Брауна, що прозвучали під час президентських дебатів 28 квітня. Комісія визнала їх проявом антисемітизму та мови ненависті щодо національних та етнічних меншин. Як підкреслено в заяві, ці висловлювання пролунали у прямому ефірі, що посилює їхній негативний суспільний вплив. У прийнятому документі зазначено: «Запитання та коментарі Ґжеґожа Брауна <...> прямо виражали антисемітизм та ненависть до меншин: євреїв, українців та інших». Комісія також звернула увагу на пасивність медіа під час дебатів. Жоден із журналістів, котрі модерували дебати, не перервав виступ Брауна і не прокоментував його, хоча, як нагадує комісія, ЗМІ зобов'язані протидіяти пропагуванню ненависті відповідно до ст. 18 п. 1 Закону «Про радіомовлення і телебачення». Тут варто також нагадати, що в кінці квітня в Білій Підлясці з ініціативи Ґжеґожа Брауна було зірвано український прапор. Цей інцидент можна сприймати як акт ворожнечі не лише до українських біженців та мігрантів, але й до української меншини у Польщі.

«Уявіть собі, як почувались громадяни Республіки Польща української національності, які живуть у Білій Підлясці та її околицях, які мають трагічний історичний досвід депортацій лише через те, що вони були українцями», – наголосив Григорій Купріянович. Комісія не обмежилася лише критикою окремих подій. У своїй заяві вона наголосила на необхідності системної боротьби з антисемітизмом і ксенофобією та важливості освітньої діяльності у сфері формування толерантності.

Стурбованість викликає й відсутність належної реакції з боку державних установ та громадських авторитетів. У документі наголошено: «Кожен прояв дискримінації меншинної групи, особливо в публічному просторі, має викликати рішуче засудження». Заява комісії є не лише жестом солідарності з національними меншинами, але й закликом до органів влади активно протидіяти хвилі ненависті. У ситуації зростання напруженості на національному ґрунті реакція держави має ключове значення для збереження суспільної злагоди та захисту прав усіх громадян Польщі. ●

Павло ЛОЗА

10 питань про меншини до кандидатів у президенти

20 травня, перед другим туром президентських виборів у Польщі, Григорій Купріянович, співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин, звернувся до обох кандидатів із десятьма питаннями.

Як зазначає українець, ці питання «для нас, меншин, – особливо важливі».

У листі до кандидатів співголова комісії запитує, яке вони бачать місце меншин у польському суспільстві, про їхнє ставлення до створення в Польщі установи культури меншин та запровадження системи фінансування меншинної культури з державних коштів. Наступне питання стосується підтримки кандидатами поправки до закону про розширення прав меншин, яка створить кращі умови для збереження меншинної культури, мови, традицій та ідентичності. Григорій Купріянович запитав і про заходи, які, ставши президентом, вони запровадять для підтримки меншинних громад.

Кандидати також мають висловитися, чи бачать потребу участі президента в діяльності, спрямованій на формування атмосфери відкритості та цілковитого прийняття польських громадян інших національностей у польському суспільстві. Є питання і про ставлення до використання мов меншин у публічній сфері та доречність твердження про «політику взаємності», яке висувають деякі політики, коли дії польської держави щодо меншин мають залежати від політики відповідних країн.

Співголова попросив відповісти, які заходи має вжити Польща, щоб забезпечити виконання міжнародних зобов'язань, зокрема «Рамкової конвенції про захист національних меншин» та «Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», чи бачать кандидати потребу забезпечити представництво меншин у парламенті та змінити чинну виборчу систему в цьому керунку.

В останньому питанні Григорій Купріянович питає про збереження меншинами історичної пам'яті, яка «відрізняється від провідної в публічному наративі Польщі».

«Чи вважаєте ви, що польські державні інституції у своїй діяльності щодо національної пам'яті та історичної політики повинні також враховувати чутливість польських громадян, які належать до національних та етнічних меншин і громад, що використовують регіональну мову?» – завершує останнє запитання співголова Спільної комісії уряду та нацменшин. ●

eprasa.pl 400122fa34

Григорій СПОДАРИК
Фото з архіву організаторів

XVIII Післяобіддя з українською культурою в Ілаві

Кінотеатр «Пасія» в Ілаві наповнили звуки традиційних українських пісень, танців та фолькрокових мотивів. Все це відбулося завдяки XVIII Післяобіддю з українською культурою.

Непевністю погоди пояснюють зміну місця з традиційного амфітеатру на кінотеатр організатори. Ними виступили місцевий гурток Об'єднання українців у Польщі, який очолює Аґнєшка Цярковська, спільно з Ілавським центром культури. Серед офіційних гостей заходу була директорка останнього Лідія Мілош, Дорота Камінська – перша заступниця бургомістра міста Ілава, парох місцевої греко-католицької парафії отець Ярослав Гостинський, місцевий поет Войцех Ольшевський та інші. «Післяобіддя» було реалізовано, зокрема, завдяки фінансовій підтримці управління міста Ілава.

На сцені виступив популярний ансамбль пісні й танцю «Думка» з української школи в Ґурові-Ілавецькому, який зачарував глядачів хореографією, костюмами та музичним багатством української традиції. У їхньому виконані можна було побачити такі танці, як «Хліб і сіль», «Поліська симфонія», «Спів трембіти» тощо. Майстерністю «Думки» була вражена колишня голова ілавського гуртка ОУП Любомира Жолондек, яка зауважила: «Вони зачаровують танцем, але й співом та строями. Видно, що насправді там виконана велика праця».

Програму прикрасили й троє учнів ґурово-ілавецької школи: солісти Марцеліна Завадзька, Марко Денисовець та Єгор Рудишин. У їхньому виконанні можна було почути, наприклад, пісні «Свіча», «Україна – це ти», «Козацькому роду нема переводу», «Червона рута», «Три поради», «Все буде добре» чи «Стефанія». Завершенням вечора став енергійний виступ фолькрок гурту «Тугай-Бей» з Ольштина. Цього разу до них приєднався Володимир Купер – лідер популярної «Горпини». Отже, можна сказати, що глядачі отримали фолькове «два в одному».

Під час заходу було зачитано український переклад віршів зі збірки Войцеха Ольшевського «Друзям українцям». Автор назвав книгу своїм подарунком для них. Він наголосив, що увесь час вірить у відоме гасло, що без вільної України немає вільної Польщі. Хто це заперечує, стає, за його словами, на інший бік, там, де панує рашизм. «Це той же фашизм, тільки свастика замінилась буквою „z"», – вважає Войцех Ольшевський. Він закликав також не піддаватися маніпуляціям, які використовують медіа чи радикальні політики, що пробують на прикладі маргінальних випадків будувати образ неадекватної поведінки всіх українців, які потрапили до Польщі. «Пані, котрі допомагали мені у перекладі віршів, тут, у Польщі, тяжко працюють, не роблять нічого поганого, сплачують податки й саме ними віддають те, що отримали в рамах допомоги», – зауважив письменник. Він підкреслив також, що сьогодні українські солдати не так потребують віршів, як дронів, амуніції та медикаментів. Тому Войцех Ольшевський долучається до всіх можливих акцій допомоги.

Серед публіки, крім представників нацменшини, були й громадяни України, які живуть і працюють в околицях міста. Одна із них, Ілона Федик зі Львова, дякуючи організаторам, зауважила: «Концерт – дуже гарний і насичений. Це те, що нас об'єднує, дає сили працювати й не опускати руки».

Такі слова засвідчують, що ілавський захід, демонструючи багатство української культури, виконує й важливу роль для тих, кого війна змусила будувати життя на чужині. ●

eprasa.pl 400122fa34

ПОДІЇ

Анна ВІННИЦЬКА

«Українські біженці власним голосом про себе»

У добу російської дезінформації та зростання антиукраїнських настроїв у Польщі особливо важливими стають видання, де висвітлюються жахіття війни в Україні та доля українських мігрантів.

Такі видання – ще більш цінні, коли їх публікують польською мовою наукові осередки. Це показує, що питання біженців є вагомими не лише в контексті самої допомоги, але й у дослідницькій сфері. Тому тішить факт, що нещодавно вийшла друком книга «Українські біженці власним голосом про себе» («Ukraińscy uchodźcy własnym głosem o sobie»). Вона складається зі спогадів втікачів від війни в Україні, які було зібрано у 2022 році міждисциплінарною командою факультету права та безпеки Академії ім. Якуба з Парадижа в Ґожові-Великопольському. Одним зі співавторів видання є Лукаш Будзинський, доктор філософії в галузі суспільних наук, соціолог.

– Ідея видання цієї книжки з'явилася на початку повномасштабної війни в Україні – тоді всі ми були свідками, як поляки надзвичайно жертовно допомагають біженцям, а ми як науковці замислювалися, яким чином ще можемо долучитися до цієї допомоги, крім, звичайно, матеріальної підтримки. І вирішили, що такою допомогою може бути слухання біженців і оформлення їхніх історій у книжку. Нашою метою було зафіксувати ці спогади та вписати їх у суспільну чи ширше – історичну – пам'ять. Бо у нас було розуміння того, що з плином часу пам'ять якимось чином стає модифікованою та релятивною (відносною – прим. ред.), а ми хотіли зафіксувати нинішній стан, – розповідає Лукаш Будзинський.

Аби не поглиблювати у біженців воєнну травму, автори книжки поставили всього одне питання: попросили розповісти свою історію про зустріч з війною та про рішення приїхати до Польщі, без додаткових питань. Це сам розмовник вирішував, наскільки він готовий наново повернутися до драматичних подій і чим з цього хоче поділитися. Бувало, коли біженці детально описували те, що відбувалось у перші дні війни, просили зустрітися вдруге, немовби хотіли виговорити свій біль. Були, однак, і такі, які висловлювались дуже лаконічно або, попри те, що погоджувалися зустрітися, пам'ять, наприклад про Бучу, їм не дозволяла говорити. Тому й обсяг спогадів – різний.

– Сьогодні у Польщі дуже часто релятивізуємо (надаємо чомусь меншої цінності – прим. ред.) драму біженців, навіть її баналізуємо й зосереджуємося на тому, що це хтось «чужий». Нині в польському суспільстві можна почути саме таку нарацію: «чужі» приїжджають до нас і забирають нам, хоча б роботу. А історії, які ми зібрали в книжці, мають показати, що йдеться про осіб, котрі втікали від війни, і тому в черговому виданні хочемо показати, як ці ж біженці віднайшли себе на нашій території, тобто в Ґожові та околицях. Так хочемо, з одного боку, продемонструвати, що, попри певні ментальні та культурні відмінності, ми такі самі, а з другого – відкрити наше суспільство до таких відмінностей. Тому дуже дякуємо тим, хто захотів поділитися своєю історією, оскільки вже сьогодні – це історичні свідчення. А свідчення ще більш важливі тим, що зараз ми стаємо свідками закритості до іншої людини загалом, а тим більш до того, кого називаємо «чужим», – каже Лукаш Будзинський. А так бути не може, й книжка дозволяє нам відкритися одне одному. ●

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Запрошуємо на виставку «В оці циклону» у Лодзі

27 червня о 18:00 відкривається виставка «В оці циклону. Модернізм в Україні» в Музеї мистецтва у Лодзі (вул. Оґродова 19). Вона представляє ключові постаті та напрямки – від модерну та неовізантизму до футуризму та конструктивізму, простежуючи розвиток українського модернізму на тлі падіння імперій, Першої світової війни, боротьби за незалежність та створення Радянської України.

Що вирізняє цю виставку? «В оці циклону» – це мандрівний проєкт, попередні едиції якого були представлені, серед іншого, у Відні, Мадриді та Лондоні.

На виставці будуть показані роботи таких художників, як Олександр Богомазов, Олександра Екстер, Михайло Бойчук та Василь Єрмилов. Крім того, її буде доповнено роботами з колекції Музею мистецтв у Лодзі.

Триватиме виставка до початку лютого наступного року.

«Ранок» отримав гран-прі на фестивалі в Італії

Український ансамбль пісні й танцю «Ранок», що діє при Союзі українців Підляшшя, 20-25 травня побував на фестивалі «PESARO ART. INSPIRATIONS» в Пезаро (Італія). Про це повідомлено на фейсбук-сторінці колективу.

«Ранок» здобув на ньому гран-прі та чотири перші премії. Нагороди були вручені в різних вікових категоріях як за спів, так і за танці. Крім того, у дописі на фейсбуці зазначено, що талановита солістка Нікола Голодок посіла друге та третє місця в категоріях сучасної та народної пісні.

«Це велика честь і доказ того, що наша культура, пристрасть і талант зворушують серця людей у всьому світі», – повідомляє ансамбль.

Колектив з Більська представляв у Італії не тільки українське середовище регіону, але й ціле Підляське воєводство.

Фото з фейсбук-сторінки «Ранку»

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 400122fa34

КУЛЬТУРА

Олександр ШЕВЧЕНКО
Фото з архіву героїні статті

У Варшаві з'явився український театр «Мала сцена»

Останнім часом все більше виникає пропозицій для задоволення культурних та інформаційних потреб українців у Польщі. Так, нещодавно був запущений польський україномовний інформаційний канал «Slawa TV»; польські кінотеатри все частіше влаштовують покази фільмів українською мовою; а на полицях книгарень з'являється все більше українських авторів.

Марія Токарчук-Руда

Ще одне культурне запотребування численної української діаспори в Польщі – український театр. Доказом цього слугує хоча б грандіозний успіх в Польщі вистави Театру Франка «Конотопська відьма», яка збирала аншлаги в кількох польських містах в лютому і травні цього року. Тому гарною новиною для української громади у Варшаві стало відкриття молодого україномовного театру в столиці Польщі. У березні відбулася прем'єра вистави театру «Мала сцена» за п'єсою іспанського драматурга Федеріко Гарсія Лорка «Дім Бернарди Альби». Наступний показ вистави відбувся 25 травня. Про ідею створення театру, акторську групу, прем'єру та подальші творчі плани ми поспілкувалися із засновницею та головною режисеркою театру «Мала сцена» Марією Токарчук-Рудою.

– Маріє, передусім розкажіть, будь ласка, про ваш творчий шлях та як ви прийшли до ідеї створення українського театру у Варшаві?

– Все почалося з того, що я навчалася в Тернопольскому музичному училищі ім. Соломії Крушельницької, відділ «Актор драми і кіно». Ми займалися при Драматичному театрі в Тернополі, у нас викладали найкращі режисери, актори, народні артисти України. Це був фундамент. Після цього я поступила в два ВНЗ: Педагогічний університет ім. Гнатюка в Тернополі на українську філологію та в Прикарпатський університет ім. Стефаника, Інститут мистецтв, на режисера театру та естради. Так сталося, що за сімейними обставинами в той час я мала виїхати до Польщі, тому закінчила ці два заклади заочно. Тоді ж здобула перший режисерський досвід – в перервах між сесіями приїжджала на Тернопільщину, ставила п'єси. Пропрацювала також три місяці у театрі, але, знову-таки, через сімейні обставини мала звідти піти. На жаль, зарплатня акторів в той час не дозволяла твердо стояти на ногах і допомагати родині. Тому після завершення навчання я уже осіла в Польщі і пропала з творчого життя на десять років. Повернулася після початку повномасштабної війни. Знову почала писати вірші. Так було легше справлятися з болем. Творчість взагалі дуже допомагає. Почала декламувати свої вірші по всіх варшавських поетичних вечорах. Одного разу я потрапила на екзамен моєї подруги в акторській школі. Мені дуже сподобалося, але там виступали хлопці й дівчата з різних країн і різними мовами. І в цей момент я зрозуміла, що мені хочеться саме українського театру. Я довго думала над цим відчуттям, і за якийсь час це спонукало мене до того, щоб відкрити дитячий театральний гурток «Мала сцена». Я працювала міжкультурною асистенткою в школі, тому тоді більше думала про роботу з дітьми та підлітками. Нам вдалося підготувати і поставити п'єсу, і після цього я подумала уже про дорослу групу. Звісно, були деякі обави, адже у мене була десятирічна перерва в театральному досвіді, а у Варшаві величезна конкуренція, яку не порівняти з конкуренцією на Тернопільщині, де я працювала режисеркою раніше. Тому я спочатку відкрила безкоштовний театральний гурток, куди записалося 15 людей, з яких і почався театр «Мала сцена».

– Тобто нині в складі театральної групи 15 осіб? Розкажіть про цих людей.

– Першими учасниками гуртка стали Марія Бадардінова, яка відгукнулася на оголошення про набір у гурток, та моя подруга Люцина Аркуліч. Інших учасників, тоді ще театрального гуртка, я збирала з поетичних вечорів. Прямо на цих заходах я робила оголошення, що ми шукаємо людей в театральний гурток, плануємо ставити п'єсу. Брали усіх зацікавлених, з досвідом і без. Тому нині в нашій групі є професійні акторки – Марія Бадардінова, Катерина Кравчук; є випускниці акторських курсів у Варшаві – Люцина Аркуліч, Марічка Салій та є акторки, які здобули свій перший театральний досвід у нас, на «Малій сцені». Нині у нас 13 акторок-дівчат і двоє хлопців – музикант і звукорежисер. Згодом, коли

eprasa.pl 400122fa34

будемо ставити нові п'єси, будемо робити кастинг для акторів-чоловіків.

– Як з'явилася назва «Мала сцена»?

– Я вчилася в театрі, на малій сцені Тернопільського драмтеатру, у нас там проходили всі заняття, ми там ставили всі свої вистави. Це була велика честь, адже усі займалися в приміщенні університету, а у нашої групи керівником був режисер театру, який і «поселив» нас на малій сцені. Там я закохалася в театр, в цю творчу атмосферу. Там я зрозуміла, що це те, що я люблю і чим хочу займатися. Тому ця назва живе зі мною давно. Я знала, що у мене щось буде з назвою «Мала сцена» – чи то буде ресторан, чи готель, чи весільне агенство... Вийшло, що цю назву отримав театр.

– Ви дебютували на варшавській сцені з виставою на п'єсу іспанського драматурга «Дім Бернарди Альби». Такий вибір може здатися незвичним, як для українського театру у Варшаві. Чим він обумовлений?

– На одному з поетичних вечорів до мене підійшла дівчина, щоб записатися в театральний гурток. Побачивши її, я згадала про цю іспанську п'єсу. Ще коли жила у Тернополі, я брала участь в театральних вечорах, де грали акторські групи з різних міст заходу України. Один з таких театрів, власне, представив там виставу «Дім Бернарди Альби». Коли я побачила цю дівчину з поетичних вечорів, то одразу згадала акторку, що грала головну роль в тій виставі. Так я згадала про цю п'єсу, і оскільки в нашій групі уже було близько десяти дівчат, а в п'єсі багато жіночих персонажів – я зрозуміла: це те, що нам потрібно. Тоді я запропонувала цю п'єсу нашій групі, усі її прочитали, і ми зрозуміли, що вона сильна і дає багато простору для творчої реалізації.

– В березні відбулася прем'єра вистави «Дім Бернарди Альби». Як публіка сприйняла виставу, які були відгуки і наскільки ви задоволені тим, як відбулася прем'єра?

– Я дуже задоволена, бо пройшло навіть краще, ніж я очікувала. Відгуки хороші, я не чула жодного негативного відгуку. Кожен глядач має якогось свого улюбленця, і це дуже добре, бо немає такого, що всі звертають увагу лише на головну героїню. Тому, на щастя, все пройшло дуже добре.

– Попри те, що в спектаклі задіяні не лише професійні актори, вистава виглядає дуже професійно – костюми, грим, звукові ефекти. Очевидно, все це нелегко було з організаційної точки зору. Як вам це вдалося?

– Це дійсно було непросто. Як театральний гурток ми працювали безкоштовно, я не отримувала жодних коштів від дівчат. Тому в усі потреби протягом підготовки ми вкладалися разом. Якщо нам треба було винайняти залу – ми складалися і винаймали. Треба було костюми – складалися порівну на костюми. Так само порівну поділили гонорар від перших спектаклів. Звичайно, ми шукаємо спонсорів і будемо працювати над цим питанням.

Щодо самої постановки – ми працювали над нею цілий рік. Були дівчата, які не витримували і йшли, бо все затягувалося дуже довго. Але я казала, що поки я, як режисерка, не побачу, що вистава готова в належному вигляді, не випущу її на сцену. Це був складний момент, бо були і напруги, і кризи. Хтось готовий був ще минулого літа виходити на сцену, іншим треба було більше часу, щоб дійти до своєї ролі. Тому найважливішим було терпіння і бажання.

– Чи є підтримка і співпраця з українськими організаціями в Польщі?

– Нас підтримує українська фундація Flying Bag, заснована Кірою Сухобойченко. Її батько, Сергій Сухобойченко, дуже допомагає, безкоштовно надає нам залу, приїжджає в свій вихідний день, щоб її відкрити, сидить з нами допізна, тобто він уже є частиною нашої команди.

– Які подальші плани театру, чого чекати у вашому репертуарі?

– Ми плануємо ще покази на біс вистави «Дім Бернарди Альби», а потім будемо працювати над новим матеріалом. Нині в наших планах дві роботи – будемо ставити одну підліткову п'єсу, а також хочемо поставити комедію з української класики.

– Тобто акцент саме на українській класиці?

– Ідея «Малої сцени» полягала в тому, що це має бути класичний театр. Я сама велика прихильниця класики. І з самого початку я хотіла, щоб наш театр особливу увагу приділяв класичним творам. Класика – це фундамент будь-якого театру. З класики починаються всі театральні течії. Тому хочеться класичного. І українського – адже у нас війна, і зараз особливо важливо, щоб була можливість творити український театр. Також я помітила таку тенденцію, що багато поляків не до кінця розуміють української культури та української класики. Тому хочеться показати, що в нас більша історія й багатша культура, ніж це сприймається стереотипно.

– Беручи до уваги таку мету, чи є плани ставити спектаклі польською мовою?

– Є. Адже історії польського і українського народу дуже переплетені, тому існують навіть двомовні п'єси – польсько-українські. Та й якщо взяти звичайного українського драматурга з Галичини і вибрати одну з його п'єс, то там буде дуже багато польських слів, і поляки її зрозуміють без проблем. Тому хочеться, щоб поляки краще розуміли й нашу історію, нашу класику, а навіть наші костюми, адже це не лише вишиванка і шаровари. Ми глибші, ми більші, ми цікавіші, і у нас є що показати.

Театр «Мала сцена» – instagram.com/mala.scena.waw

eprasa.pl 400122fa34

Історичний календар

ЧЕРВЕНЬ

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

Фото з Вікіпедії

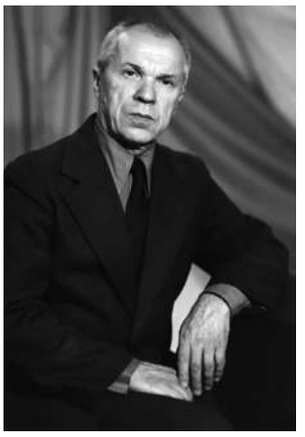

7 червня 1930 р. в селі Стульно на Холмщині в селянській родині народився Іван Кандиба, відомий український дисидент і багаторічний політв'язень, член-засновник Української Гельсінської групи (УГГ), учасник руху опору радянській системі.

Іванові було 15, коли його з родиною було примусово депортовано на територію УРСР. Кандиби осіли на Львівщині. Іван у 1953 році закінчив юридичний факультет Львівського університету, працював нотаріусом, народним суддею, адвокатом у Глинянах на Львівщині.

Там же, у Глинянах, працював адвокатом і Левко Лук'яненко, їх об'єднало спільне прагнення справедливості. У 1960 році Кандиба вступає до створеної Левком Лук'яненком спільно зі Степаном Віруном, Олександром Ліборичем та Василем Луцьківим підпільної партії Українська Робітничо-Селянська Спілка (УРСС), яка виступала за конституційне відокремлення України від СРСР.

На початку 1961 року УРСС була викрита органами КДБ, її членів заарештовано. Кандиба тоді отримав 15 років таборів. Під час перебування у харківській пересильній тюрмі зустрівся із патріархом УГКЦ Йосипом Сліпим. Відбував покарання в Мордовії та Пермській області, а також у Володимирському централі. Але і там не припиняв боротьби – у 1969 році разом із Левком Лук'яненком та Михайлом Горинем передав за кордон «Звернення до Комісії прав людини при ООН» про геноцид політв'язнів.

У 1976 році Кандиба вийшов на свободу. У Львові, де жив його старий батько, Іванові відмовили в прописці, тому він оселився в Пустомитах за 20 км від Львова. Працював у майстерні з ремонту електроприладів та кочегаром, продовжував листуватися з дисидентами, всіляко підтримуючи засуджених. Став одним із членів-засновників Української Гельсінської групи – коли 9 листопада 1976 року Микола Руденко на пресконференції на квартирі Олександра Гінзбурга в Москві (у Києві не було акредитованих іноземних журналістів) оголосив про створення Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод, серед інших було і прізвище Івана Кандиби.

Кандиба постійно перебував під адміністративним наглядом (мав бути вдома з восьмої вечора). Його регулярно викликали до КДБ, намагалися перевербувати. За виступ із покаянням у пресі та на телебаченні пропонувалися прописка у Львові та робота за фахом. Але Кандиба продовжував правозахисну діяльність.

Вдруге його заарештували у 1981 році за звинуваченнями в антирадянській агітації та пропаганді – йому інкримінували співавторство і розповсюдження антирадянських матеріалів (зокрема документів УГГ). Вирок – 10 років таборів особливо суворого режиму і 5 років заслання з визнанням особливо небезпечним рецидивістом. Покарання відбував у таборі в Кучино.

5 вересня 1988 року Іван Кандиба був помилуваний указом Президії Верховної Ради СРСР. Проте із в'язниці його звільнили лише 9 вересня, після оголошення голодування на знак протесту і втручання у справу президента США Рейгана, який вимагав звільнити політв'язня. Загалом Іван Кандиба провів у радянських тюрмах, таборах і на засланнях понад 22 роки.

Після здобуття Україною незалежності у 1990 році Іван Кандиба брав участь у створенні Всеукраїнського політичного об'єднання «Державна самостійність України» (ДСУ) і став першим головою партії, а також засновником, а потім і редактором партійної газети «Нескорена нація». У 1992 році вступив до ОУН і відразу був кооптований до комітету з легалізації та відродження ОУН в Україні (ОУНвУ). У 1996 році був обраний головою Головного проводу ОУНвУ.

Помер 8 листопада 2002 року, похований на Личаківському цвинтарі у Львові. У 2006 році нагороджений орденом «За мужність» I ступеня (посмертно).

21 червня 1900 р. у Львові народилася Катерина Грушевська – талановита дослідниця української минувшини, одна з перших українських етносоціологів, редакторка й упорядниця наукових видань та часописів, помічниця і соратниця свого батька, відомого історика, голови Центральної Ради Михайла Грушевського.

Мати Катерини, Марія-Іванна з дому Вояківських, мала педагогічну освіту, знала польську, французьку, англійську, норвезьку мови, була активною учасницею феміністичного руху в Галичині, засновницею товариства «Руська охоронка» (пізніше – «Українська захоронка»), яке дбало і про дітей, відкриваючи дитячі садочки, і про їхніх матусь, відкриваючи перед ними нові перспективи.

Катерина змалку мала слабке здоров'я (були підозри на сухоти), тому початкову освіту отримала вдома. Крім занять із мамою вона посилено вчила французьку мову із донькою Михайла Драгоманова Аріадною, випускницею університету в Сорбонні. Книги з історії та наукові розвідки Катрусі радив Михайло Грушевський, з яким у неї до кінця життя збереглися теплі довірливі стосунки.

У 1914 році Катерина мала піти в гімназію, але розпочалася Перша світова війна. Грушевські повертаються до Києва, де Михайла Сергійовича заарештовують і висилають у Симбірськ, а звідти – в Казань та Москву. Дівчина з мамою їде за ним, але в 1916 році після важкої хвороби вони змушені повернутися до Києва.

Після лютневої революції до Києва повертається і Михайло Грушевський, якого обирають головою Центральної Ради. Катерина в цей час записалася на правничий і природничий факультет Українського народного (пізніше

eprasa.pl 400122fa34

– Українського державного) університету. Паралельно з навчанням вона береться і до наукової роботи: першу свою статтю, опубліковану в 1918 році в «Літературно-науковому віснику», вона підписує псевдо «Професорівна».

Утім навчання триває недовго – більшовицька агресія та подальший розвиток подій в Україні змушують Грушевських до еміграції. За кордоном Катерина на деякий час стає вільною слухачкою Женевського університету, студіюючи римське право. Але матеріальна скрута не дає Грушевським довго затримуватися на одному місці: з 1919 по 1924 роки вони об'їздили всю Європу: Прага, Женева, Париж, Берлін, Відень, Баден.

В еміграції Катерина Грушевська визначається з колом своїх наукових інтересів: соціологія та первісні культури, заглиблення у міфологічний пласт, з якого формується колективна свідомість цілого народу. У Відні ж вона допомагає батькові у створенні Українського Соціологічного Інституту, працює там секретаркою та аспіранткою, створює в Інституті студію первісної культури. Перша серйозна наукова праця Катерини Грушевської, що побачила світ у 1923-му, мала назву «Примітивні оповідання, казки та байки Африки та Америки».

У 1924-му Грушевські під впливом пропаганди і чуток про розмах українізації наважуються прийняти запрошення радянського уряду і повертаються до Києва. Михайла Сергійовича обирають академіком Всеукраїнської Академії Наук, керівником історико-філологічного відділу. Він викладає історію в Київському державному університеті, очолює археографічну комісію ВУАН, метою існування якої було створення наукового опису видань, надрукованих на території етнографічної України в XVI-XVIII ст.

У цей час Катерина працює науковою співробітницею Культурно-історичної Комісії та Комісії історичної пісенності Науково-дослідної кафедри Історично-філологічного відділення ВУАН, очолює Кабінет примітивної культури, стає незмінною редакторкою часопису «Первісне громадянство і його пережитки на Україні», бере участь в етнографічних експедиціях.

Головною науковою працею Катерини Грушевської стали «Українські народні думи», де вперше було систематизовано за сюжетами та глибоко проаналізовано цей жанр українського народного епосу. У двох книгах було зібрано 33 тексти та 293 варіанти дум. І до сьогодні це – найповніше, найґрунтовніше серед усіх видань українського епосу.

У 30-х роках політика партії різко змінюється. Практично усі українознавчі проєкти згортаються, починаються репресії проти української інтелігенції. У 1931 році Михайла Грушевського відправляють в Москву в «почесне заслання». Слідом за ним їде й дочка.

Коли в 1934 році за загадкових обставин на операційному столі помирає Михайло Грушевський, Катерина відкладає власні дослідження і береться за упорядкування його наукової спадщини: 10-го тому «Історії України-Руси» та 6-го тому «Історії української літератури».

В ніч з 10 на 11 липня 1938 року заарештовують і Грушевську. Її звинувачують у контрреволюційній діяльності, причетності до націоналістичної організації, шпигунстві і засуджують до 8 років таборів.

Додому Катерина Грушевська вже не повернулася. За документами КДБ, вона померла 30 березня 1943 року в Темлазі, похована в Новосибірську. Але достеменно, де могила відомої вченої, досі не знає ніхто.

24 червня 1860 р. в селі Миньківці на Хмельниччині народився Феофіл Яновський, вчений, фізіолог, лікар-терапевт, педагог, академік Всеукраїнської академії наук.

Він походив із старовинного дворянського роду Гоголів-Яновських, був далеким родичем Миколи Гоголя. Із золотою медаллю закінчив Київську гімназію на Подолі, володів німецькою, французькою, англійською мовами. Найкращий випускник медичного факультету Київського університету. Працював ординатором у Карла Трітшеля, який найбільше вплинув на формування особистості Яновського як лікаря. Стажувався в лабораторіях і клініках Берліну, Парижу. Заснував в Олександрівській лікарні першу в Києві (і одну з найкращих в тодішній Російській імперії) бактеріологічну лабораторію для діагностування туберкульозу.

Професор терапевтичної клініки Одеського університету (1904), лікарської діагностики Київського університету (1905-1921) та Київського медичного інституту (1921-1928). Засновник київської терапевтичної школи. Автор понад 60 наукових робіт з інфекційних хвороб, туберкульозу, захворювань легень, нирок, патології травлення тощо. Ініціював відкриття протитуберкульозних закладів санаторного типу. Редактор першого видання Великої медичної енциклопедії. Першим серед лікарів обраний академіком Всеукраїнської академії наук. Мав широку народну популярність. Серед його пацієнтів були Леся Українка, Іван Карпенко-Карий, Марія Заньковецька, Михайло Старицький, Володимир Короленко. Але ніколи не забував про бідних та знедолених. За 45 років лікарської практики не відмовив жодному пацієнтові. Розповідають, що іноді не лише не брав гроші за консультацію, але й надавав свої для придбання ліків, які міг непомітно залишити під рецептом, книгою чи подушкою хворого або ж надіслати поштою.

Кияни обожнювали Феофіла Гавриловича й називали «святим лікарем». Про його популярність серед простого люду ходило чимало легенд. Коли лікар заснув у трамваї і загубив книжечку з адресами пацієнтів, все місто дві доби шукало записник – на зупинках, у храмах, на ринках. А як знайшли і повернули господареві – категорично відмовилися брати винагороду. Іншим разом Феофіла Яновського пізно ввечері пограбували. Коли зловмисники розгледіли візитку, то на ранок повернули всі речі під будинок із супровідною запискою: «Вибачте, у темряві помилилися». Подейкують, що київські візники не лише категорично відмовлялися брати з нього гроші, але й самі зупинялися, побачивши лікаря на вулиці, й пропонували довезти куди слід.

Помер 8 липня 1928 року, похований на Лук'янівському кладовищі в Києві. Віддати шану одному з найкращих лікарів Європи прийшло багато людей, зупинивши рух трамваїв.

Його ім'я носить Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України. У 1993-му Національна академія наук України заснувала Премію НАН України імені Яновського за видатні наукові роботи в галузі терапії, клінічної бактеріології та імунології.

eprasa.pl 400122fa34

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

О вежы, будованій на брехні

Продовженя з попереднього номера

Надлісничый в іншых місцях тіж розминят ся з правдом, о хоц бы голосячы сесе: *Zarówno decyzja o lokalizacji inwestycji jak i proces projektowy dążący do uzyskania pozwolenia na budowę tego obiektu obejmował przepisami prawa uzgodnienia, w tym oceniające wpływ przedsięwzięcia na środowisko naturalne, i nie wykazały one negatywnych zastrzeżeń*. Кєд його слова пересієме лем ситом формальности, то мож повісти, же фалшу ту ніт. Переписы сут важны, але важнішшы сут люде, а не літера права. Право становлене єст для выгоды чловечого жытя, хоронити має слабшого. В документациі надлісничый порядок має, але чыстого сумліня юж хыбаль ніт. Термін інтернетовых консультаций Надлісництво оголосило лем на своій інтернетовій стороні (нас на візию теренову на горі Явір тіж власно там запрашено). Надлісничый в писмі з 10 марця 2024 р. пише, же єст готовий выслухати нашы болі, та припоминат, же можливіст до выповіди зауваг мали сме не лем в червци: *Niezależnie od wyżej wskazanych uzgodnień* (червцьовой стрічы) *projekt podlegał także konsultacjom wynikającym z naborów INTERREGU, które realizowane były w punktach konsultacyjnych u wszystkich partnerów i trwały między 17.12.2024 r. – 31.12.2024 r. Dodatkowo przy udziale wszystkich partnerów w dniu 23.12.2024 r. zorganizowano otwarte spotkanie on-line.,* ***w którym udział wzięło kilkanaście organizacji****. W efekcie przeprowadzonych konsultacji do Nadleśnictwa ani do żadnego z kręgu partnerów projektu, formalnie nie wpłynęły zastrzeżenia co do zamierzeń inwestycyjnych w Wysowej*. Ту тіж вказує нам лем єдну сторону медаля, выгідну Надлісництву. Сполнены были формальносты. Для сесых консультаций невыпадково выбрано горячый передріздвяный та передсильвестровый час. Надлісничый не циґанит кєд бесідує, же в отвертій онлайновій стрічы участвувало товды кільканадцет організаций. Участ в ній брали хыбаль головно лем організациі безпосередньо заангажуваны в проєкт. Кєд были бы дакы нашы представникы, вымінено бы іх з назвы (так як сесых з червця 2024 р.). З документациі проєкта (*Załącznik 4.1. do Podręcznika programu. Załącznik 26 do wniosku o dofinansowanie PODSUMOWANIE PROCESU PARTYCYPACJI*. – заміщеный на стороні Надлісництва 11 січня, а спорядженый 10 січня 2025 р.) знаме, же вымінено там лем *Polski Klub Ekologiczny* и *Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju „Odkryj Tylicz"*. О диво, на грудньовій, онлайновій стрічы польскы екологы зголосили, же при вежах бракує ім: *modeli panoramicznych z zaznaczonymi miejscami związanymi z konfederacją* barską, та організаторів попросили, жебы: *Wzmocnić działania edukacyjne –* ***skierować do szkół wolontariuszy, którzy będą edukować społeczność lokalną nt. lokalnej historii***. На конец язика тисне ся: *Де Крим, а де Рим?* Де екологы діли дбаня о екологію. Адже о Конфедератах радити мают не лем таблиці, але и волонтеры в школах. Вшыткы зголошены постуляти організаторы приняли до реалізациі. Конфедераты барз міцно запали в серця польскых екологів, не дбают жебы іхні останкы спочывали в екологічній, лемківскій землі, та нихто не нарушал іхнього спокоя. Заувага Тиличан тіж єст інтересна: *Należy zapewnić, żeby tworzona ścieżka wokół Jeziora Klimkówka miała zachowaną ciągłość*. Де Тилич, а де Климківка? Выходит на то, же з вежом на тилицкій горі (на Шубениці) вшытко хыбаль было барз добрі поплянуване.

Надлісничый писмо своє кінчыт нибы то полюбовні: *Ponieważ przedmiotowe przedsięwzięcie,* ***pomimo ukończonego już procesu partycypacji społecznej, u części społeczeństwa wciąż wywołuje negatywne odczucia, pozostaję otwarty na ewentualną potrzebę organizacji wspólnej wizji terenowej,*** *w trakcie której omówione zostałyby szczegóły realizacyjne tego projektu*. (хыбаль не вірит, же придеме и додає) *W przypadku zainteresowania takim sposobem prosimy o kontakt drogą mailową na adres: losie@krakow.lasy.gov.pl.*

По-перше, пише сесе головно для свого блага (на доказ свойой отвертости, же нибы то має добру волю и вшытко зробил згідні з правом). По-друге, хто заходит на сторону Надлісництва. По-третє, невыпадково ищы раз нагадує, же час бесіды о проєкті будовы вежы минул, адже голосит, же настал юж час діяня, а не бесіды. По- четверте, пропонує візию горы Явір, бо хоче выпровадити нас з темрявы ліса нашого незнаня. Не зна, же нам жадны візиі горы Явір не сут потрібны, в каждій хвилі и в каждім куточку землі можеме вказати надлісничому, што хоче скрыти перед нами и сьвітом. На Явір барз часто выходиме, мапу сесой горы все маме перед очами. Для сьвятого спокоя, для людской певности сесу гору змірял єм кроками, а пак метром нашых дідів.

Быти може оператор стороны *Wysowa-Zdrój Nad Wysową* крест (выдвигненый до вінєты сесой стороны) поставленый на Яворі словацкыма Русинами (в місци першых обявлін Богородиці з 1925 р.) не милил ся вяжучы го з Конфедератами. Лемкыні товды в тім місци на горі Явір, зберaючы ся з Фірийом Демянчик на моливі, обняти Ясністьом ничым покровом Богородиці, могли вымолити в Бога прощыня вшыткых конфедерацкых гріхів. Быти може надприродню Ясніст (обнимаючу молящых ся на Яворі, барз добрі виджену аджи з села) повязати мож з другым пришестьом Христовым, по душы Конфедератів лежащых в нашій землі. ●

Лемківска Ватра в Ждині
Łemkowska Watra w Zdyni
18 - 20.07.2025

eprasa.pl 400122fa34

Павло ЛОЗА
Фото з сайту Об'єднання лемків /авторка Анна Барнат

Якщо травень, то «Кермеш»

Вільхівець – село в Нижніх Бескидах. Хоча воно невелике, але дуже відоме у Польщі. Серед іншого – завдяки «Кермешу», організованому в день свята Перенесення мощей святого Миколая. Цього року захід відбувся 35-й раз.

Парафіяльний відпуст у Вільхівці завжди припадає на 22 травня, але «Кермеш» переноситься на наступні суботу та неділю. Цього року він відбувся 25-26 травня.

Святкування розпочали з майстер-класів «Трави на Лемківщині – зроби сам/сама». Цього дня теж пройшла вечірня у місцевій церкві Перенесення мощей св. Миколая. А ввечері відбувся концерт гуртів з Польщі, України та Словаччини.

Уже на другий день свята у місцевій святині служили літургію з хресним ходом довкола церкви. Зазвичай у неділі на службу приходить до десяти вірян, проте у молитві під час «Кермешу» взяло участь кілька десятків людей. Пізніше гості свята могли послухати музику та подивитися танці у виконанні артистів з Кросна, Ґорлиць, Варшави та інших місцевостей.

Знаковою подією дня стало вручення нагороди «Вірний предкам». Щороку її присуджують членам лемківської громади або тим, хто підтримує лемківську культуру та розвиває її, а також авторам важливих ініціатив. Зазвичай відзнаку вручають на «Лемківській ватрі» у Ждині.

Під час «Кермешу» у Вільхівці її отримав Болеслав Баволяк. Він житель Святкової-Великої, одного з найдавніших лемківських сіл, який, як і батько, протягом життя записував лемківські пісні. Вони увійшли до виданої минулого року книги «Лемківськы співанкы зо Святкови Великой. Співник».

Слова подяки до лауреата зачитав Олександр Маслей, колишній голова Об'єднання лемків, а нагороду вручив Стефан Клапик, заступник голови ОЛ.

– Графіка на нагороді зображає дерево, яке гойдає вітер. Воно вкорінене, і вітер бореться з цим деревом, – сказав Стефан Клапик. Представник організації пояснив, що це є символом витривалості, непохитності, котра дозволяє лемківській громаді пережити історичні бурі.

– Цією нагородою ми намагаємося відзначити людей, які нам у цьому допомагають і є для нас важливими постатями, – сказав заступник голови ОЛ. – Болеслав Баволяк – це людина, у якої вчимося ми та наступні покоління. Він вчить, як бути добрим, як співпрацювати з усіма і водночас залишатися собою та триматися своєї культури, віри.

Дитячо-молодіжний танцювальний ансамбль «Лемківський перстеник» перед виступом

– Це теплі слова та похвала. Можливо, я був добрим, але не такий святий і в мене немає ангельських паперів на святість, – жартома подякував за нагороду житель Святкової-Великої. Потім він заговорив серйознішим тоном. – Зараз до нашої церкви на недільні літургії приходить п'ятеро людей. І добре, якщо їх взагалі п'ятеро. Помітно, що акція «Вісла» зібрала і збирає свої плоди. А ми в громаді ще й ділимося. Це ні до чого не призводить.

Стефан Клапик, Микола Ґабло, Болеслав Баволяк та Олександр Маслей

Організаторка Рената Ґабло-Шептак та співачка Раїса Міштеля

Болеслав Баволяк наголосив, що досі Сейм Польщі не засудив депортацію 1947 року.

– Донині в наших лісах як ґаздували надлісництва, так ґаздують, – досить різко сказав він. – Не можна «замести це під килим». Немає терміну давності для таких речей.

Цьогорічний лауреат вийшов на сцену з Миколою Ґаблом, першим жителем Вільхівця, який отримав нагороду «Вірний предкам», та автором книги про рідне село.

Про Вільхівець та історію самого свята учасники заходу дізналися на виставці «Кермеш – свято з історією». Крім того, до програми свята ввійшла виставка «Тадеуш Келбасінський 1930-2025. Людина гір і куратор гірської давнини» та доповідь, присвячена ролі пам'яті у творчості сучасних митців лемківського походження.

***

Організатором заходу виступив гурток Об'єднання лемків у Кросні, який очолює Рената Ґабло-Шептак. Вона водночас є скарбничою Головної управи ОЛ. ●

eprasa.pl 400122fa34

РЕЦЕНЗІЇ

«Сірі бджоли» – драма.
Режисер: Дмитро Мойсеєв.
Сценарій: Дмитро Мойсеєв, Андрій Курков.
У ролях: Віктор Жданов, Володимир Ямненко, Юрій Полєк, Галина Корнєєва, Алекс Степаненко та інші.
Виробник: Ідас Філм (Україна), 2024 рік.
Тривалість: 102 хв.

Леся КОРОСТАТЕВИЧ

Тиша, в якій звучить Донбас

Цей фільм – спроба уважно придивитися до життя мешканців Донбасу на тлі війни. В основі стрічки – однойменна повість Андрія Куркова, яка вийшла ще до повномасштабного вторгнення, але вже тоді намагалася осмислити вплив війни на повсякденне життя.

Сюжет фільму не насичений подіями. У центрі – Сергій Сергійович, пасічник, який залишився жити в майже безлюдному селі в «сірій зоні» на Донбасі. Після того як війна розділила територію і людей, у селі залишилось лише двоє мешканців – він і сусід-алкоголік Пашка. У цьому майже повному вакуумі головний герой живе разом зі своїми бджолами. Бджоли – його прив'язка до нормального життя, до тиші, до праці, яка має сенс навіть у порожнечі, яку створила війна.

Фільм йде дуже повільно. Камера спостерігає за щоденними справами героя: він готує їжу, доглядає вулики, дивиться телевізор, ремонтує речі, їздить до блокпосту. Усе це здається нудним, але в цьому й полягає задум – показати життя, яке згорнулося до мінімуму. Війна не просто розділила людей, вона спустошила середовище настільки, що навіть звичайні побутові дії стають спробою виживання.

Сергій Сергійович виглядає звичайною, навіть трохи тьмяною людиною. Але саме така «тьмяність» стає силою фільму. Він не герой, не активіст, не борець. Він хоче спокою і щоби ніхто не чіпав його і його бджіл. Герой не хоче кудись їхати, не може «почати нове життя». Тому – просто залишився. До речі, бджоли – це те, що тримає фільм разом. У буквальному і метафоричному сенсі. Адже – це праця, порядок, структура, співіснування. Це не просто хобі героя, а те, що утримує його в цьому світі. Бджоли не знають, де яка лінія фронту. Вони не читають новини. Вони летять за цвітом. В цьому криється дуже тиха, безсловесна ідея кінокартини.

Тут немає масштабних батальних сцен чи кадрів із передової. Але війна присутня в усьому – в тиші, яка насторожує, у звуках вибухів десь на фоні, у зруйнованих хатах, у діалогах, у людях, які змушені якось співіснувати з війною. Ця стрічка звертає увагу більше на війну внутрішню, побутову, щоденну.

Один з ключових елементів фільму – це розмова про ідентичність, розкол і непорозуміння між українцями. Режисер відчуває, що розмова між Донбасом і іншими регіонами України досі необхідна. І він пропонує її у формі кіно.

Двоє чоловіків, що залишилися в «сірій зоні», – це два різні погляди, два ментальні стани. Обидва – донеччани, але з різними позиціями. Один із них не уникає спілкування з військовими ДНР, ставиться до них як до «своїх». Інший – Сергій Сергійович – має більший емоційний зв'язок з Україною. Йому не байдужа доля країни, але він також далекий від гучних заяв. Ці двоє не сперечаються, не переконують одне одного. Але в самій їхній взаємодії відчувається розрив. Один живе за принципом: аби не чіпали. Інший – хоче розуміти, хоче знати, хто винен і чому сталося те, що сталося.

І саме через таку мовчазну взаємодію автор пропонує глядачеві подумати: як виглядала б розмова між жителями Донбасу і людьми з інших регіонів України. Згодом у фільмі з'являється солдат. Він – з іншої України, і його репліки – це ті самі дорікання, які часто можна почути: «Через вас війна», «Ви піддалися на пропаганду», «Чому мовчали?». Це голос немісцевих, тих, хто з підозрою ставиться до мешканців Донбасу. І на ці слова Сергій відповідає без агресії, але точно: влада знала, що російська пропаганда працює, і нічого не робила.

Ця сцена – коротка, але сильна. У ній стикаються два досвіди, дві правди, дві України, які живуть паралельно. І фільм не обирає між ними, не засуджує і не виправдовує. Він лише дає простір для того, щоб глядач подумав – про те, як ми слухаємо одне одного. І чи слухаємо взагалі.

Донбас у фільмі постає як мозаїка. Там немає одного голосу, однієї позиції. Є страх, втома, надія, бажання бути залишеним у спокої – і водночас потреба бути почутим.

Візуально фільм знятий просто. Камера здебільшого статична, багато довгих планів, своєрідний пейзаж Донбасу з териконами. Ніяких ефектів, темні кольори, мінімум музики. Режисер використовує пейзаж Донбасу як важливу частину наративу. Простори, наповнені териконами та зруйнованими будівлями, створюють атмосферу безнадійності, ізольованості, що відображає внутрішній стан героїв. Камера часто затримується на цих промислових ландшафтах, підкреслюючи пустку і згаслу красу, яку війна залишила позаду. Пейзаж стає символом руйнування та мовчазної боротьби за виживання.

Зі слабких місць варто згадати певну одноманітність. Глядач, який очікує хоч якихось сюжетних поворотів, може втомитись. Але ця монотонність – частина задуму. Якщо вдивитися, то дрібні зміни в поведінці героя, його реакції, його тіні усмішки – усе це важливі елементи картини. Та все ж, ця стрічка може здатися надто «сірою» не лише в кольорах, а й у ритмі. Щодо акторської гри – вона також непомітна, і, на мою думку, в цьому її особливість. Головний актор не грає, а просто живе. Його втомлене, мовчазне обличчя – це обличчя «непомітних» людей, які живуть у зоні конфлікту, не роблячи вибору, не беручи участі у політиці, а просто живуть.

Цей фільм не стільки про саму війну, скільки про її наслідки. Про тих, кого не слухали, і про тих, хто сам обрав мовчання. Фінальний меседж – сильний: навіть у «сірій зоні» навколо й усередині, навіть попри втому та бажання просто «жити й щоб не чіпали», – люди зрештою мають зробити вибір, на чиєму вони боці. І саме цей вибір має значення. ●

eprasa.pl 400122fa34

Інформація для вчителів (і не тільки)

Увага! Готуємо 6-й номер освітнього журналу **#osvita.pl 2025** – просимо надсилати на адресу: **prosvita@o2.pl** матеріали: інформацію про вашу працю, школи, міжшкільні групи навчання української мови, світлини тощо. Дякуємо!

Марко Сирник

Вітаємо наших Дорогих Батьків Іванку та Андрія Шмигельських

з нагоди

40-ї РІЧНИЦІ ПОДРУЖНЬОГО ЖИТТЯ.
Міцного здоров'я і щастя
на спільні подальші роки!
Нехай Бог благословить Вас
на многії та благії літа
в день Вашого ювілею!

Діти

ЛЮБАЧІВЩИНА ЗАПРОШУЄ!

Пам'ятаймо про стежки, якими ходили наші предки
2.08.2025 (субота): **10.00** – панахида на цвинтарі в Старому Люблинці,
11.00 – Служба Божа в церкві в Новому Люблинці, а опісля панахида на цвинтарі.
3.08.2025 (неділя): **11.00** – Служба Божа в церкві в Жукові, потім панахиди на цвинтарях в Жукові, Горайці та Новому Селі.
Хто не зможе поїхати, нехай передасть свою лепту на впорядкування цвинтарів чи ремонт церкви особам, які поїдуть, або перекаже на рахунок:
Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu
ul. T. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl
nr rachunku 50 1600 1462 1838 9708 6000 0006
З дискою: **darowizna na cele statutowe – Lubliniec**.
Церкви та могили на Любачівщині чекають на нас!
Більше інформації в Олени Комар, тел. 502 168 247

2 березня на 90-му році життя в Ґіжицьку відійшов у вічність

Ярослав Бакаляр

– багаторічний голова Ґіжицького відділу УСКТ, засновник і керівник музичного колективу «Канни», член хору «Журавлі» в 1974-1988 роках. Активний організатор та учасник суспільно-культурного життя української меншини у Ґіжицьку.

Хай мазурська земля буде Йому пухом як рідна батьківська в Запалові на Ярославщині.

Скорботна родина

Управа Кошалінського відділу Об'єднання українців у Польщі, Дирекція Загальноосвітнього ліцею ім. Т. Шевченка у Білому Борі, Управа фонду ДЕКА, яка веде Початкову школу ім. Т. Шевченка в Білому Борі, запрошують на

VI УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ТАБІР,

який відбудеться **28 червня – 6 липня 2025 року (9 днів) в Білому Борі**

Організатори забезпечують: ● нічліги та харчування (сніданки, обіди, вечері) ● опіку інструкторів ● добрі умови ● екскурсії – поїздки до озера і моря ● спортивні змагання ● навчання українських пісень ● та інші атракції.
Приймаємо зголошення дітей від III до VIII класу початкової школи. Кількість місць обмежена.

Контакт і зголошення – домівка ОУП в Кошаліні:
тел. 94 342 64 70 або 503 005 378,
електронна адреса: zup_koszalin@wp.pl
biuro@admedia-consulting.pl

Запрошуємо!

29 травня 2025 року упокоївся у Господі
світлої пам'яті Михайло Дмитерко
батько нашого пароха о. Маріуша Дмитерка.

У цей тяжкий для Вас, отче, час ми разом з Вами розділяємо Ваш біль та єднаємось у молитві.
Висловлюємо щирі співчуття
Вашій мамі та ближчій і дальшій родині.

Парафіяни з Б'єліци

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1700 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 400122fa34

Початкова школа №2

ім. Тараса Шевченка

в Білому Борі

ведена

Фундацією ДЕКА

забезпечує учням початкової школи серед іншого:

- Педагогічну опіку з 7.00 по 16:00
- Харчування (другий сніданок, обід)
- Класи, студії обладнані сучасними засобами навчання (комп'ютери, інтерактивні дошки, спортивний інвентар тощо)
- Навчання чотирьох мов: польська, українська, англійська, німецька, на різних рівнях знань
- Можливість розвиватися у вільний час у безкоштовних позашкільних кружках (танцювальний ансамбль, шкільний хор, різні гуртки, гра на піаніно)
- Численні культурні, розважальні та спортивні заходи
- Безкоштовні поїздки в кіно, театр, аквапарк
- Фінансування шкільних поїздок
- Наукові й соціальні стипендії
- Проживання в гуртожитку
- Безпека та доброзичлива атмосфера
- Навчання в невеликих групах
- Індивідуальний підхід до учня

Запрошуємо учнів до Нашої Школи!

Kontakt: Biały Bór, Słupska 27, tel. 94 373 90 26, 511-533-505
e-mail: sp2bbor@gmail.com • http://sp2bbor.eu/

eprasa.pl 400122fa34